

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.10430460

ASPECTE TEORETICO-PRACTICE PRIVIND ÎNREGISTRAREA AUDIO ȘI VIDEO A AUDIERII ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar,

Laurențiu SCOBICI,
student

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF AUDIO AND VIDEO RECORDING OF HEARINGS IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Constantin RUSNAC,
PhD, associate professor

Laurențiu SCOBICI,
student

În prezenta lucrare, autorii studiază posibilitățile actuale de ordin tactic, metodic și logistic privind utilizarea și aplicarea mijloacelor de înregistrare audio și video în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală – audierea. Cunoscut este faptul că în legislația procesual penală au fost operate modificări pe acest segment, modificări care încă nu sunt reflectate nici în jurisprudența națională și nici în literatura de specialitate.

Autorii pun pe prim plan discuțiile referitoare la oportunitatea acestor modificări legislative, evidențiind atât elementele care vor oferi plus valoarea procesului de audiere, cât și elementele care vor pune în impas, vor complica activitatea persoanei responsabile de audiere. Totodată, prezenta cercetare vine să trateze etapele și regulile tactico-criminalistice de care trebuie să se ghideze persoanele responsabile de efectuarea audierilor. Pe final, autorii elaborează unele recomandări, care în opinia acestora sunt susceptibile de a îmbunătăți cadrul normativ existent pe acest domeniu, astfel încât greutățile care pot fi întâlnite de către persoanele responsabile de realizarea acțiunilor de urmărire penală să fie minimalizate.

Cuvinte-cheie: Mijloc tehnic, înregistrare, audiere, audio și video, tactică criminalistică, procedeu probatoriu

In this article, the authors study the current tactical, methodical and logistical possibilities for the use and application of audio and video recording means in the carrying out of the criminal prosecution action - hearing, by public officials assigned with such powers. It is well known that changes have been made in the criminal procedure legislation in this field, which are not yet reflected either in national case law or in the literature.

The authors highlight discussions on the opportunity of these legislative novelties, as well as the strengths and weaknesses of the need for audio and video recording of hearings. At the same time, the present research deals with the tactical-criminal steps and rules to be followed by those responsible for conducting hearings. Finally, the authors of the study come up with some recommendations, which in their opinion are likely to improve the existing normative field, so that the difficulties that may be encountered by the persons responsible for carrying out criminal prosecution actions are reduced to a minimum.

Keywords: technical means, recording, hearing, audio and video, forensic tactics.

INTRODUCERE.

Procesul penal, în calitatea sa de fundament al sistemului justiției penale, compus dintr-un cadru normativ complex, este în continuu supus unor modificări de ordin legislativ menite să îmbunătățească funcționarea acestuia. În acest context, dintre modificările recente aduse Codului de Procedură Penală fac parte: majorarea termenului procedurii de verificare a sesizării de către organul de urmărire penală; modificarea procedurii suspendării provizorii din funcție și desigur introducerea

INTRODUCTION.

The criminal process, as the cornerstone of the criminal justice system, composed of a complex regulatory framework, is continually subject to legislative changes designed to improve its functioning. In this context, recent modifications to the Criminal Procedural Code include: an increase in the time limit for the verification of the referral procedure by the prosecution body; modification of the procedure for provisional suspension from duty and, of course, the introduction of the

obligativității înregistrării prin mijloace audio și video a audierilor, un aspect nu mai puțin important în desfășurarea procesului penal. Orientarea către modernizarea procedurilor judiciare a generat o serie de modificări la nivelul legislației procesuale penale, reflectând eforturile autorităților de a se adapta la provocările societății contemporane și dezideratele internaționale care pun în prim plan asigurarea respectării drepturilor omului în procesul penal. Această tranziție legislativă către înregistrarea audio și video aduce cu sine atât beneficii, cât și provocări sau dificultăți proprii, pe care aceasta le poate implica pentru cei responsabili de realizarea acțiunii procesuale respective, ce necesită o analiză detaliată. Având la bază conceptul de transparență și obiectivitate, această evoluție se prezintă ca fiind o măsură menită să asigure o investigație mai precisă și echitabilă. Cu toate acestea, modificările puse în discuție potențial îngreunează activitatea persoanelor care efectuează audierea, punând în fața acestora dileme tactice și logistice. Analiza teoretică și practică a impactului pe care aceste modificări legislative le au impune o abordare critică și o analiză sistemică.

SCOPUL prezentului articol este de a oferi o perspectivă comprehensivă asupra aspectelor teoretice și practice legate de înregistrarea audio și video a audierilor în cadrul procesului penal. Vom analiza detaliat implicațiile modificărilor legislative, subliniind atât aspectele pozitive, cât și pe cele care pot genera dificultăți în desfășurarea actului procesual de audiere. Prin această abordare, ne propunem să contribuim la înțelegerea profundă a noilor reglementări și la constatarea modalităților prin care acestea pot fi implementate într-un mod eficient și echitabil.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE.

La elaborarea articolului, ținând cont de specificul și caracterul complex al tematicii abordate, au fost folosite următoarele metode de cercetare științifică: metoda interpretării logice, metoda sistematică și metoda de comparare.

REZULTATE OBTINUTE ȘI DISCUȚII.

Conceptul criminalistic de înregistrare video integrează, în sine, nu numai echipa-

obligation to record hearings by audio and video means, which is no less important in the conduct of the criminal proceedings. The move towards the modernization of judicial procedures has led to a number of changes in criminal procedural legislation, reflecting the authorities' efforts to adapt to the challenges of contemporary society and international concerns that place the emphasis on ensuring respect for human rights in criminal proceedings. This legislative transition to audio and video recording brings with it both benefits and its own challenges or difficulties, which it may imply for those responsible for carrying out the procedural action in question and which require detailed analysis. Based on the concept of transparency and objectivity, this development is presented as a measure to ensure a more accurate and fair investigation. However, the changes under discussion have the potential to make it more difficult for those conducting the hearing to do their job, posing tactical and logistical dilemmas. The theoretical and practical analysis of the impact of these legislative changes requires a critical approach and a systemic analysis.

THE PURPOSE of this article is to provide a comprehensive overview of the theoretical and practical aspects of audio and video recording of hearings in criminal proceedings. We will analyse in detail the implications of the legislative changes, highlighting both the positive aspects and those that may create difficulties in the conduct of the hearing process. Through this approach, we aim to contribute to an insightful understanding of the new legislation and how it can be implemented in an efficient and fair manner.

METHODS AND MATERIALS APPLIED.

In the preparation of the article, taking into account the specific and complex nature of the subject matter, the following scientific research methods were used: logical interpretation method, systematic method and comparison method.

RESULTS OBTAINED AND DISCUSSION.

The forensic concept of video record-

mentul video, ci și metodele, tehnicile de aplicare a acestora, inclusiv și dispozitivele de demonstrare. Mijloacele de înregistrare audio și video sunt utilizate, în primul rând, pentru a capta condițiile, parcursul și rezultatele diferitor acțiuni și activități, în al doilea rând, pentru a fixa procesul de examinare a obiectelor, ce pot avea importanță în soluționarea cauzei penale. Utilizarea înregistrării video și audio facilitează: obținerea de material vizual ilustrativ, probatoriu și orientativ; descoperirea obiectelor, urmelor și faptelor care, fiind dincolo de pragul de sensibilitate a organelor văzului și auzului, nu sunt percepute în mod obișnuit. În plus, aceste mijloace reprezintă, de asemenea, un mijloc fiabil de „memorare”. Ele captează pentru viitor ceea ce nu poate fi păstrat în natură. O înregistrare video utilizată în cursul unei audieri nu transmite doar conținutul informațiilor relatate, ci și particularitățile transmiterii acestora, starea persoanei în acel moment și împrejurările [13].

Analizând conținutul Codului de procedură penală al RM în vigoare, sesizăm că legea nu stabilește o noțiune exhaustivă a audierii, iar legiuitorul nu a considerat oportun de a prevedea o definiție *ad litteram* a audierii. În acest sens, pentru a putea identifica o asemenea noțiune este necesar de a consulta literatura de specialitate pe acest domeniu.

Prin urmare, autorul român Ciopraga Aurel definește audierea ca fiind actul procedural, prin care anumite persoane (învinuți, inculpați, celelalte părți, martori) cu privire la care există o certitudine, fie o presupunere că dețin informații în legătură cu infracțiunea sau fapтуitorul acesteia, sunt chemate să dea relații sau explicații în fața organelor judiciare penale [3, p.150]. Bejenari M. consideră că audierea este actul procedural prin care învinuitul, inculpatul, celelalte părți din proces, precum și martorii sau experții sunt chemați să dea explicații în fața organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată [1, p.52]. Totuși, suntem de părere că cea mai reușită și mai cuprinzătoare definiție a audierii este cea oferită de către autorii Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu I. și Rusnac C., care au definit audierea ca fiind un procedeu probatoriu, al cărui scop este dobândirea și fixarea de către organul de urmărire penală (instanța de judecată), în conformitate cu legislația în vi-

ing incorporates, in itself, not only the video equipment, but also the methods, techniques of their application, including the demonstration devices. Audio and video recording means are used, firstly, to capture the conditions, course and results of various actions and activities, secondly, to fix the process of examination of objects, which may be of importance in solving the criminal case. The use of video and audio recording facilitates: obtaining illustrative, evidential and indicative visual material; discovering objects, traces and facts which, being beyond the threshold of sensitivity of the organs of sight and hearing, are not normally perceived. In addition, these means are also a reliable means of ‚memory’. They capture for the future what cannot be preserved in nature. A video recording used in the course of a hearing not only transmits the content of the information being reported, but also the particulars of its transmission, the state of the person at the time and the circumstances [13].

Analyzing the content of the Criminal Procedural Code of the Republic of Moldova in force, we note that the law does not establish an exhaustive notion of hearing, and the legislator did not consider it appropriate to provide an *ad litteram* definition of hearing. In this regard, in order to identify such a concept, it is necessary to consult the literature in this field.

Therefore, the Romanian author Ciopraga Aurel defines the hearing as the procedural act by which certain persons (accused, defendants, other parties, witnesses) about whom there is a certainty or a presumption that they have information about the crime or its perpetrator, are called to give reports or explanations before the criminal judicial bodies [3, p.150]. Bejenari M. considers that the hearing is the procedural act by which the accused, the defendant, the other parties to the trial, as well as witnesses or experts are called to give explanations before the criminal prosecution or the court [1, p.52]. However, we are of the opinion that the most successful and comprehensive definition of the hearing is the one offered by the authors Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu I. and Rusnac C., who defined the hearing as an evidentiary proce-

goare, a declarațiilor audiatului cu privire la informațiile cunoscute de acesta și care face parte din obiectul probațiunii în cauza penală [12, p.153].

În această ordine de idei este relevant faptul că audierea presupune un contact direct cel puțin a două persoane intervievator și intervievat. Acest contact ar urma să asigure posibilitatea reciprocă pentru cei doi subiecți specificați de a se vedea și a se auzi [2, p.8].

Analizând practica judiciară națională disponibilă pe portalul instanțelor de judecată, am constatat că din numărul total de 50 de sentințe, totalitatea absolută a acestora conțin cel puțin o audiere, iar majoritatea dintre acestea rețin și câte 4-5 procedee de acest fel, indiferent de statutul procesual al persoanei audiate. În acest sens, constatăm că audierea este din punct de vedere practic, cel mai des utilizat procedeu probatoriu în cauzele penale, dat fiind faptul că în unele cazuri infracțiunile nu sunt susceptibile de a produce urme materiale, și astfel unicele probe sunt reflectate în psihicul uman, urmând să fie obținute de către organul de urmărire penală pe calea audierii.

Actualmente, Codul de procedură penală al Republicii Moldova în vigoare, prevede că audierile se efectuează obligatoriu cu aplicarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video. Această condiție derivă din conținutul art. 115 alin.(1) a CPP, care prevede că: „La audierea bănuțului, învinutului, inculpatului, părții vătămăte, a martorilor în alte condiții decât cele prevăzute la art. 110¹, **se aplică** de către organul de urmărire penală ori instanță, înregistrări audio și video. Despre aplicarea înregistrărilor audio și video se comunică persoanei care urmează să fie audiată înainte de începerea audierii.” În redacția anterioară a art. 115 alin.(1) a Codului de procedură penală era prevăzut că: „La audierea bănuțului, învinutului, inculpatului, părții vătămăte, a martorilor în alte condiții decât cele prevăzute la art. 110¹, **pot fi aplicate**, la cererea acestora sau din oficiu, de către organul de urmărire penală ori instanță, înregistrări audio sau video. Despre aplicarea înregistrărilor audio sau video se comunică persoanei care urmează să fie audiată înainte de începerea audierii.” Observăm deci că legiuitorul a recurs la introducerea unei obligativități față

de, the purpose of which is the obtaining and fixing by the criminal prosecution body (the court), in accordance with the legislation in force, of the statements of the person heard on the information known to him and which is part of the object of the evidence in the criminal case [12, p.153].

In this context, it is relevant that the hearing presupposes direct contact of at least two persons interviewer and interviewee. This contact should ensure the mutual possibility for the two specified subjects to see and hear each other [2, p.8].

Analysing the national judicial practice available on the courts' portal, we found that out of the total number of 50 sentences, absolutely all of them contain at least one hearing, and most of them also contain 4-5 such procedures, regardless of the procedural status of the person heard. In this regard, we note that the hearing is, from a practical point of view, the most frequently used evidentiary procedure in criminal cases, given the fact that in some cases the offences are not likely to produce material traces, and thus the only evidence is reflected in the human mind, and must be obtained by the prosecution body through the hearing.

Currently, the Criminal Procedural Code of the Republic of Moldova in force stipulates that hearings must be conducted with the application of technical means of audio and video recording. This condition derives from the content of 115th Article, 1st paragraph of the CPC, which provides that: „When hearing the suspect, accused, defendant, injured party, witnesses under conditions other than those provided for in 110¹ Article, the prosecution body or court **shall apply** audio and video recordings. The person to be heard shall be informed about the application of audio and video recordings before the hearing begins.” In the previous version of 115 Article 1st paragraph of the Code of Criminal Procedure it was stipulated that: „At the hearing of the suspect, the accused, the defendant, the injured party, the witnesses under conditions other than those provided for in 110¹ Article, audio or video recordings **may be applied**, at their request or ex officio, by the prosecution body or the court.

de organul de urmărire penală sau instanță de a înregistra audio și video, prin intermediul mijloacelor tehnice, a declarațiilor persoanei ce urmează a fi audiate.

În motivarea prezentelor ajustări a normelor procesual penale, legiuitorul a reținut că „Un alt aspect pozitiv al modificărilor propuse privind înregistrarea audio și video a audierilor, constă în afirmarea principiului economiei procedurale, reducerea semnificativă, sau eventual deplină, a situațiilor în care persoanele audiate își schimbă din diferite motive declarațiile făcute anterior, pretind că declarațiile nu le aparțin și reprezintă doar consemnarea procesului-verbal, abuzează de drepturi procedurale (exemplu, invocarea faptului necunoașterii limbii în care a avut loc desfășurarea fazei prejudiciare a procesului penal), fie alte pretense încălcări ale drepturilor și garanțiilor oferite persoanei în cadrul procesului penal, circumstanțe care prejudiciază grav probatoriul prezentat de partea acuzării și atingerea scopului procesului penal. Totodată, partea acuzării sau partea apărării va avea posibilitatea să asculte/revadă înregistrările și să sesizeze nuanțe cărora, poate, nu le-a acordat atenție în timpul efectuării procedurii probatorii, în vederea formulării poziției de acuzare sau de apărare în raport cu circumstanțele cauzei ” [11].

Considerăm că poziția legiuitorului în acest context este una îndreptată spre îmbunătățirea cadrului normativ și spre „ușurarea” muncii depusă de către ofițerii de urmărire penală, procurori și judecători. Într-adevăr aceste „noutăți legislative” sunt în stare de a atinge aceste scopuri, care sunt reținute de către legiuitor, însă din punct de vedere al aplicabilității acestea pot crea mai multe impedimente decât înlesniri, iar în cele ce urmează considerăm oportun a releva niște problematici ce pot apărea din punct de vedere tactic, cu afectarea procedurii de administrare a probelor.

În primul rând, dorim să ne expunem asupra divergențelor ce apar pe segmentul ce ține de durata audierilor, prevăzută în diferite norme procesuale. Astfel, analizând conținutul art. 104 alin.(3¹), art. 107 alin.(2) și art.111 alin.(2) constatăm că durata audierii neîntrerupte (a persoanei adulte) nu poate depăși 4 ore, iar durata audierii în aceeași zi

The person to be heard shall be notified of the audio or video recording before the hearing begins.” It can therefore be seen that the legislator has introduced an obligation on the prosecuting authority or court to make audio and video recordings, by technical means, of the statements of the person to be heard.

In the justification of the present adjustments to the rules of criminal procedure, the legislator noted that „Another positive aspect of the proposed amendments concerning the audio and video recording of hearings is the affirmation of the principle of procedural economy, significantly reducing, or possibly completely reducing, the situations in which the persons heard change their statements made previously for various reasons, claim that the statements do not belong to them and are merely a record of the minutes, abuse procedural rights (e.g. claiming not to know the language in which the prejudicial phase of the criminal proceedings took place), or other alleged violations of the rights and guarantees offered to the person in the criminal proceedings, circumstances which seriously undermine the evidence presented by the prosecution and the purpose of the criminal proceedings. At the same time, the prosecution or the defence will have the opportunity to listen to/review the recordings and to point out nuances to which they may not have paid attention during the evidentiary process, in order to formulate the prosecution’s or defence’s position in relation to the circumstances of the case” [11].

We believe that the legislator’s position in this context is one aimed at improving the regulatory framework and „easing” the work of prosecution officers, prosecutors and judges. Indeed, these „legislative novelties” are able to achieve these goals, which are retained by the legislator, but from the point of view of applicability they may create more impediments than advantages, and in the following we consider it appropriate to highlight some problems that may arise from a tactical point of view, affecting the procedure of administration of evidence.

First of all, we would like to explain the divergences that arise in the segment concerning the duration of the hearings, provided

nu poate depăși 8 ore. În același timp potrivit art. 115 alin.(3) „După terminarea audierii, înregistrarea audio și video **poate fi reprodusă în întregime** la solicitarea consemnată în procesul-verbal al acțiunii sau din oficiu. Completările la înregistrarea audio și video a declarațiilor făcute de persoana audiată se înregistrează, pe suportul informațional care conține înregistrarea. Înregistrarea audio și video se încheie cu declarația persoanei audiate care confirmă justetea declarațiilor.” Astfel, observăm că aceste două prevederi s-ar afla din punctul nostru de vedere într-o ușoară antiteză, în sensul în care legea impune condiția conform căreia nici o persoană nu poate fi audiată mai mult de 8 ore în aceeași zi, iar pe de altă parte normele procedurale îi conferă dreptul persoanei ca după scurgerea acestor 8 ore să ia cunoștință cu înregistrările audio și video realizate pe parcursul audierii. Aceste „conflicte” pot genera incidente de procedură or, conform regulilor de procedură o acțiune procesuală se finalizează în momentul în care participanții la aceasta își includ obiecțiile în procesul verbal al acestei acțiuni și își depun semnăturile olografe pe acesta, conform art. 260 CPP. Astfel ar apărea următorul set de întrebări: Cum procedăm când la finalizarea audierii care a durat 8 ore persoana audiată înaintează cerința de a relua înregistrarea audio și video?; Cum consemnăm acțiunea procesuală respectivă, în sensul în care legea ne impune să depășim termenul audierii, dat fiind faptul că acțiunea încă nu se consideră a fi finalizată până la depunerea semnăturii persoanei? ș.a. Respectiv ideile au rolul de a evidenția caracterul imperfect al modificărilor operate, precum și de a aduce la cunoștința practicienilor respectivele posibile incidente.

Din alt punct de vedere, legea procesual penală a fost modificată pentru a proteja într-o măsură mai mare datele cu caracter personal a participanților la proces. În acest sens, art. 260 alin.(6) stabilește că la procesul-verbal se anexează schițele, fotografiile, peliculele, suporturile informaționale care conțin înregistrările audio și/sau video, mulajele și tiparele de urme executate în cursul efectuării acțiunilor de urmărire penală. Subsecvent, alin. (7) prevede că datele cu caracter personal referitoare la vârsta, domiciliul, datele de

for in the various procedural rules. Thus, analysing the content of 104th art. 3¹ paragraph, 107th art. 2nd par. and 111th art. 2nd par., we note that the duration of an uninterrupted hearing (of an adult) cannot exceed 4 hours, and the duration of a hearing on the same day cannot exceed 8 hours. At the same time, according to 115th Article 3rd paragraph: „After the hearing, the audio and video recording **may be reproduced** in its entirety at the request recorded in the minutes of the action or ex officio. Additions to the audio and video recording of statements made by the person being heard shall be recorded on the information support containing the recording. The audio and video recording shall end with the statement of the person interviewed confirming the accuracy of the statements.” Thus, we note that these two provisions would be in a slight antithesis in our view, in the sense that the law imposes the condition that no person can be heard for more than 8 hours on the same day, and on the other hand the procedural rules give the person the right to have access to the audio and video recordings made during the hearing after the 8 hours have elapsed. These „conflicts” may give rise to procedural incidents, because, according to the rules of procedure, a procedural action is completed when the participants to it include their objections in the report of this action and deposit their holographic signatures on it, according to 260th article of the CPC. Thus, the following set of questions would arise: how do we proceed when at the end of the hearing which lasted 8 hours the person being heard submits a request to replay the audio and video recording; how do we record the procedural action in question, in the sense that the law requires us to exceed the time limit of the hearing, given that the action is not yet considered to be completed until the person’s signature is submitted? etc. These ideas are intended to highlight the imperfect nature of the changes made and to bring to the attention of practitioners possible incidents.

From another point of view, the Criminal Procedural Code has been amended in order to better protect the personal data of the participants in the process. In this regard,

contact, cetățenia, studiile, situația militară, situația familială, ocupația sau altă informație necesară pentru identificarea persoanelor se consemnează în anexa la procesul-verbal al acțiunii procesuale respective, care se păstrează în condiții de confidențialitate la materialele dosarului, într-un compartiment separat, la care părțile pot avea acces doar cu autorizarea procurorului, în cazul în care aceste date ar putea contribui la stabilirea adevărului. Din conținutul acestor 2 aliniate rezultă că în scopul asigurării confidențialității datelor cu caracter personal, informațiile care ar fi susceptibile de a duce la identificarea persoanei se includ în anexele procesului-verbal de audiere și totodată se anexează și înregistrările audio și video. Totuși în urma analizei acestor norme, apar următoarele neclarități: Care vor fi acțiunile procurorului la momentul aducerii la cunoștința învinutului a materialelor dosarului penal? Va acorda acestuia posibilitatea să facă cunoștință cu procesul-verbal cu tot cu anexa (ne referim la înregistrările audio și video), ori va refuza ? Dacă da, care mai este oportunitatea de a mai include datele de identificare a persoanei în anexe (deoarece învinutul va putea spre exemplu să recunoască foarte ușor martorul care îl incriminează) ? Dacă nu îi va acorda posibilitatea, nu se încalcă oare dreptul învinutului de a lua cunoștință cu toate materialele cauzei (adică procesul-verbal cu tot cu anexe)?

În al treilea rând, apare întrebarea referitoare la dotarea cu echipament a organelor de urmărire penală și asigurarea cu încăperi speciale pentru audiere. Actualmente, nu fiecare ofițer din cadrul organului de urmărire penală dispune de aparatul tehnic care ar permite înregistrarea audio și video a audierii. În aceste condiții apare necesitatea fie de a aștepta până „se eliberează” mijloacele tehnice, fie de a realiza înregistrările video cu ajutorul tehnicii personale. În ambele cazuri, ofițerul se va confrunta cu probleme, care se vor reflecta incontestabil în succesul final al acțiunii de audiere. Totodată, apar întrebări referitoare la situațiile în care în același cabinet își realizează activitatea 2 sau chiar 3 ofițeri de urmărire penală. Care este raționamentul aplicării mijloacelor de înregistrare audio și video atunci când colegii de birou a persoanei care efectuează acțiunea de

260th article, 6th paragraph stipulates that the report shall be accompanied by sketches, photographs, films, information media containing audio and/or video recordings, casts and prints of traces made in the course of criminal proceedings. Subsequently, 7th paragraph provides that personal data relating to age, domicile, contact details, nationality, education, military status, family status, occupation or other information necessary for the identification of persons shall be recorded in an annex to the report of the procedural action in question, which shall be kept confidentially with the file materials in a separate compartment, to which the parties may have access only with the authorisation of the prosecutor, if such data could contribute to establishing the truth. It follows from the content of these two paragraphs that in order to ensure the confidentiality of personal data, information which could lead to the identification of the person shall be included in the annexes to the hearing report and audio and video recordings shall be attached. However, after analysing these rules, the following unclear questions arise: What will the prosecutor do when the defendant is informed of the criminal file material? Will the prosecutor give the accused the opportunity to see the report and its annexes (we are referring to the audio and video recordings), or will he refuse? If so, what is the point of including the person's identification data in the annexes (because the accused will be able, for example, to recognise the witness who is incriminating him)? If he does not give him the opportunity, does this not infringe the defendant's right to see all the material in the case (i.e. the report and its annexes)?

Thirdly, there is the question of equipping prosecution bodies and providing special rooms for hearings. At present, not every officer in the prosecution service has the technical equipment that would allow audio and video recording of the hearing. In these circumstances, it is necessary either to wait until the technical means are available or to record video using personal equipment. In both cases, the officer will face problems, which will undoubtedly be reflected in the final success of the hearing. At the same time, questions

urmărirea penală pot să fie expuși în cadru sau pot genera anumite sunete (cum ar fi situația când colegului de birou îi sună telefonul). Ar trebui oare să se întrerupă înregistrarea audio și video? Care ar fi raționamentul de a se efectua un șir de pregătiri zadarnice pentru a se audia un martor timp de doar câteva minute? Ideal ar fi ca fiecare instituție de poliție sau procuratură să fie înzestrată cu camere speciale de audiere și echipamente în acest sens, fapt care actualmente încă nu reprezintă din păcate o actualitate.

Pe de altă parte, Codul de procedură penală permite persoanei care exercită urmărirea penală în condițiile art. 106 CPP, să audieze martorii și în alte locuri decât sediul organului de urmărire penală sau a instanței de judecată. Astfel, Codul de procedură penală stabilește că, martorul se audiază la locul desfășurării urmăririi penale sau cercetării judecătorești. În caz de necesitate, martorul poate fi audiat la locul aflării lui. În același timp, legea procesuală nu prevede o derogare de la normele generale care stabilesc obligativitatea înregistrării audio și video, și deci acestea rămân a fi aplicate în continuare. În atare situații pot apărea diverse imposibilități de a asigura înregistrarea audio și video a audierii. Spre exemplu cum facem în situația când nu este posibil de antrenat specialiștii din cadrul Inspectoratelor de poliție la audierea martorului la domiciliul acestuia, rămâne ca ofițerul de urmărire penală să fie și cel care audiază și cel care aplică mijloacele tehnice? Cum procedăm în situația când de exemplu, martorul ar declara că nu dorește să îi fie înregistrată casa/gospodăria și nu este de acord să fie aplicate înregistrările video în domiciliul lui, invocând că este de acord să ofere declarații însă fără să îi fie filmată proprietatea ? Care ar fi soluția când este necesar de a audia victima internată în spital în stare gravă, dar care este conștientă și e capabilă de a oferi declarații, iar medicii interzic aplicarea mijloacelor de înregistrare motivând că aceasta poate duce la înrăutățirea stării victimei din motive de ordin psihologic ?

Deși suntem de părerea că acestea nu sunt toate aspectele care generează semne de întrebare privitoare la aplicarea noilor modificări ale legii procesual penale, considerăm că acestea sunt cele mai importante care ur-

arise about situations where 2 or even 3 prosecution officers work in the same office. What is the logic of using audio and video recording means when the office colleagues of the person conducting the prosecution may be exposed in the frame or may generate certain sounds (such as when the office colleague's phone rings). Should audio and video recording be interrupted? What would be the rationale for a vain series of preparations to hear a witness for only a few minutes? Ideally, every police station or public prosecutor's office should be equipped with special hearing rooms and equipment for this purpose, which is unfortunately not yet the case at present.

On the other hand, the Criminal Procedural Code allows the person conducting the prosecution in accordance with 106th article of the CPC to hear witnesses in places other than the headquarters of the prosecuting authority or the court. Thus, the Code of Criminal Procedure provides that the witness shall be heard at the place where the criminal prosecution or court investigation is conducted. If necessary, the witness may be heard at the place where he is located. At the same time, the procedural law does not provide for an exception to the general rules establishing the obligation to record audio and video, and therefore they remain to be applied. In such situations it may be impossible to ensure audio and video recording of the hearing. For example, what do we do in situations where it is not possible to involve specialists from the police departments in the hearing of the witness at his or her home, but it remains for the prosecution officer to be both the one who hears and the one who applies the technical means? How do we proceed in a situation where, for example, the witness states that he does not want his house/household to be recorded and does not agree to the video recordings being applied in his home, claiming that he agrees to give statements but without his property being videotaped? What would be the solution when it is necessary to hear the victim who is hospitalised in a critical condition, but who is conscious and able to give a statement, and the doctors forbid the use of recording equipment on the grounds that it may lead to a worsening of the victim's

mează a fi luate în calcul, și care sunt susceptibile de a crea impedimente procesuale de complexități mai mult sau mai puțin accentuate.

Sub aspect comparativ, urmează să menționăm că statul vecin, România, a trecut deja într-o oarecare măsură prin această practică încă în anul 2016, în sensul că Curtea Constituțională a României s-a expus prin decizia nr. 749/2016 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 110 alin. (5) și a celor ale art. 123 alin. (2) din Codul de procedură penală, privitor la inoportunitatea de a se introduce obligativitatea înregistrării audio și video a audierilor. Curtea a reținut că *„dispozițiile art. 110 alin. (5) din Codul de procedură penală al României, aduc un element de noutate în legislația procesual penală, impunând organelor de urmărire penală obligația înregistrării cu mijloace tehnice audio sau audio/video a audierii suspectului sau inculpatului*. De la această regulă, legiuitorul a instituit o excepție, și anume, *nu se va proceda la înregistrarea cu mijloace tehnice audio sau audio/video a audierii suspectului sau inculpatului, atunci când aceasta nu este posibilă*. Curtea apreciază că excepția mai sus arătată *va opera, exclusiv, în situațiile obiective ce împiedică organul de urmărire penală să asigure înregistrarea audierii, cum este și situația din prezenta cauză, când organul de urmărire penală nu a fost dotat cu mijloace tehnice audio sau audio/video*. Curtea constată că, *pentru a exclude o eventuală decizie arbitrară a organului de urmărire penală și o aplicare abuzivă a dispozițiilor de lege criticate ce reglementează excepția de la regula generală a înregistrării cu mijloace tehnice audio sau audio/video a audierii suspectului sau inculpatului, legiuitorul a prevăzut expres obligația organului de urmărire penală de a indica concret, în declarația suspectului sau inculpatului, motivul pentru care înregistrarea nu a fost posibilă*. Astfel, lipsa motivării sau insuficiența motivare a imposibilității înregistrării poate pune sub semnul întrebării exactitatea celor declarate, cu consecința înlăturării acestui mijloc de probă din ansamblul materialului probator. Chiar și în ipoteza aplicării abuzive a dispozițiilor de lege criticate, se poate observa că, dacă prin nerespectarea cerinței legale în discuție s-a adus o vătămare inculpa-

condition for psychological reasons?

Although we are of the opinion that these are not all the aspects that raise question marks regarding the application of the new amendments to the criminal procedure law, we consider that these are the most important ones to be taken into account, and which are likely to create procedural impediments of more or less accentuated complexity.

On a comparative aspect, we shall mention that the neighbouring state, Romania, has already gone through this practice to some extent in 2016, in the sense that the Constitutional Court of Romania has stated in its decision no. 749/2016 on the rejection of the exception of unconstitutionality of the provisions of 110th article 5th paragraph and those of 123rd art. 2nd paragraph of the Romanian Code of Criminal Procedure, regarding the inappropriateness of introducing the mandatory audio and video recording of hearings. The Court held that *„the provisions of Article 110 para. (5) of the Criminal Procedure Code of Romania, bring an element of novelty in the criminal procedure legislation, imposing the obligation on the prosecution authorities to record by audio or audio/video technical means the hearing of the suspect or defendant*. The legislator has established an exception to this rule, namely that the audio or audio/video recording of the suspect's or defendant's hearing shall not be made when this is not possible. The Court considers that the exception referred to above will apply only in objective situations which prevent the prosecution service from recording the hearing, as is the case here, where the prosecution service was not equipped with audio or audio/video equipment. The Court finds that, in order to preclude a possible arbitrary decision by the prosecuting authority and an improper application of the provisions of the law under challenge which govern the exception to the general rule that the suspect's or accused person's hearing must be recorded by audio or audio/video technical means, the legislature expressly laid down the obligation on the prosecuting authority to indicate specifically, in the suspect's or accused person's statement, the reason why recording was

tului, acesta are posibilitatea, până la închiderea procedurii de cameră preliminară, să solicite înlăturarea acestui mijloc de probă, potrivit art. 282 alin. (1) și alin. (4) lit. a) din Codul de procedură penală. Având în vedere aceste aspecte, Curtea apreciază că dispozițiile art. 110 alin. (5) din Codul de procedură penală nu contravin prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3). În speța dedusă judecării, Curtea observă că, prin Adresa înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 12.179 din 9 decembrie 2016, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT) – Biroul teritorial Sălaj a comunicat faptul că în Dosarul penal nr. 56/D/P/2014 s-a efectuat un număr de aproximativ 150 de audieri de suspecti, inculpați și martori, cu mențiunea că aceste declarații nu au fost înregistrate cu mijloace tehnice audio sau audiovideo, întrucât Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Biroul Teritorial Sălaj nu a fost dotat cu astfel de mijloace. Or, o atare situație obiectivă se încadrează în mod evident în ipotezele de incidență ale dispozițiilor art. 110 alin. (5) din Codul de procedură penală referitoare la excepția de la regula înregistrării cu mijloace tehnice audio sau audiovideo a audierii suspectului sau inculpatului.” [6].

Observăm deci că legiuitorul român a ales o cale mai judicioasă prin faptul că a acordat organului de urmărire penală libertatea să nu înregistreze audio și video acțiunea de audiere în cazurile când din motive obiective, aceste înregistrări nu sunt posibile, derogare de care legiuitorul național nu a ținut cont la elaborarea legii de modificare a Codului de procedură penală.

Totuși, chiar dacă legislatorul a decis să instituie regulile de înregistrare audio și video a audierilor acest lucru nu permite în nici un fel instanței de a nu audia în mod repetat martorii sau părțile vătămate în cadrul ședinței de judecată. Acest lucru este condiționat de practicile CtEDO, care derivă din conținutul Convenției Europene a Drepturilor Omului, care garantează fiecărei persoane în conținutul art. 6 par. 1 „*dreptul la un proces echitabil*”.

Spre exemplu în cauza Al-Khawaja și Tahery c. Marii Britanii, unde primul recla-

not possible. Thus, the lack of or insufficient reasoning for the impossibility of recording may call into question the accuracy of the statements made, with the consequence of removing this evidence from the evidentiary material as a whole. Even in the event of an abusive application of the provisions of the law at issue, it may be observed that, if the failure to comply with the legal requirement in question has caused harm to the accused, he has the possibility, until the close of the preliminary chamber proceedings, to request the removal of that evidence, pursuant to 282nd article 1st paragraph, and 4th paragraph point a) of the Criminal Procedural Code. In the light of those considerations, the Court considers that the provisions of 110th article 5th paragraph of the Code of Criminal Procedure does not contravene the constitutional provisions of 1st art. 3rd paragraph. In the case at hand, the Court notes that, by the address registered with the Constitutional Court under no. 12.179 of 9 December 2016, the Directorate for the Investigation of Organized Crime and Terrorism (DIICOT) - Territorial Office of Sălaj communicated that in Criminal Case no. 56/D/P/2014 a number of approximately 150 interviews of suspects, defendants and witnesses were conducted, with the mention that these statements were not recorded with audio or audio-video technical means, as the Directorate for the Investigation of Organized Crime and Terrorism - Territorial Office Sălaj was not equipped with such means. Such an objective situation clearly falls within the scope of 110th article 5th paragraph of the Criminal Code relating to the exception from the rule of recording the hearing of the suspect or accused person with audio or audio-video technical means.” [6].

We therefore note that the Romanian legislator chose a more judicious path by granting the prosecution body the freedom not to record audio and video recordings of the hearing in cases where, for objective reasons, such recordings are not possible, a derogation that the national legislator did not take into account when drafting the law amending the Criminal Procedural Code.

However, even if the legislator decided to establish rules for audio and video re-

mant a invocat inechitatea procesului penal împotriva sa, deoarece declarațiile uneia din victime au fost citite juraților – victima nu a putut fi audiată în instanță din cauza decesului, iar cel de-al doilea reclamant a invocat inechitatea procesului său pe motiv că declarațiile unui martor au fost citite juraților – martorul nu a putut fi audiat în instanță din cauza temerii pentru siguranța sa – Curtea a analizat impactul declarațiilor martorilor absenți în instanță, inclusiv când aceste declarații constituie singura probă sau proba determinantă (decisivă), asupra echității procedurilor împotriva reclamanților. În acest sens, Curtea Europeană a notat că unul din principiile de bază ale procesului penal este că inculpatul trebuie să aibă posibilitatea efectivă de a contesta probele împotriva sa. Acest principiu cere nu doar ca inculpatul să cunoască identitatea celor care-l acuză ca să poată contesta probitatea și credibilitatea acestora, ci ca inculpatul să fie capabil să testeze veridicitatea și credibilitatea probelor aduse de acuzatorii săi prin audierea acestora în prezența sa, fie la momentul prezentării declarațiilor sau la o etapă ulterioară a procedurilor. Astfel, dacă condamnarea inculpatului este bazată doar sau în principal pe probele prezentate de martori pe care apărarea nu poate să-i audieze la nicio etapă a procedurilor, drepturile sale de apărare sunt restricționate în mod necorespunzător [8]. Rămâne deci a fi obligatoriu și în continuare de a fi citați martorii și părțile vătămate în instanțele de judecată pentru a fi audiați de către complet, cu acordarea posibilității inculpatului de a le adresa acestora întrebări, or acest lucru este statuat de către Curtea Europeană a căror hotărâri sunt obligatorii prin prisma art. 7 alin. (8) a Codului de procedură penală al RM.

Acestea fiind enunțate, urmează să trecem la aspecte ce țin de tactica criminalistică, în partea ce ține de înregistrările audio și video a acțiunilor procesuale, venind în acest sens cu un șir de recomandări.

„Complexitatea audierii reiese nu numai din faptul că oponentul ofițerului de urmărire penală este o persoană care, în unele cazuri, nu dorește să declare adevărul sau care, în general, nu dorește să dea declarații. Dar și de faptul că în declarațiile depuse de persoană, care conlucrează și dorește să co-

ording of hearings, this in no way allows the court not to repeatedly hear witnesses or injured parties during the trial. This is conditioned by the practice of the ECtHR, which derives from the content of the European Convention on Human Rights, which guarantees every person in its 6th art. 1st par. „the right to a fair trial”.

For example in the case of *Al-Khawaja and Tahery v. Great Britain*, where the first applicant claimed unfairness of the criminal proceedings against him because the statements of one of the victims were read to the jury - the victim could not be heard in court due to death, and the second applicant alleged unfairness of his trial on the ground that the statements of a witness were read to the jury - the witness could not be heard in court because of fear for his safety - the Court considered the impact of the statements of witnesses absent in court, including when those statements constitute the sole or decisive (decisive) evidence, on the fairness of the proceedings against the applicants. In this regard, the European Court noted that one of the basic principles of the criminal process is that the defendant must have an effective opportunity to challenge the evidence against him. This principle requires not only that the accused know the identity of those who accuse him in order to be able to challenge their probity and credibility, but that the accused be able to test the truthfulness and credibility of the evidence adduced by his accusers by hearing them in his presence, either at the time of giving evidence or at a later stage of the proceedings. Thus, if the defendant's conviction is based solely or mainly on the evidence of witnesses whom the defence cannot hear at any stage of the proceedings, his defence rights are unduly restricted [8]. It is therefore still obligatory to summon witnesses and injured parties to the courts to be heard by the full court, with the possibility for the accused to ask them questions, as ruled by the European Court whose judgments are binding under 7th article 8th paragraph of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova.

Having said that, we will now move on to issues related to forensic tactics, in terms

munice tot despre ce cunoaște pot fi erori și denaturări, iluzii și ficțiuni care trebuie constatate la timp pe parcursul audierii și luate în calcul la aprecierea și utilizarea declarațiilor” [9, p.97].

Autorul rus Semenov V. susține că aplicarea înregistrării video, ca cea mai eficientă modalitate de fixare, permite păstrarea conținutului semantic, a intonației, a gesticulației, a mimicii, a stării emoționale a persoanei audiate. În unele cazuri înregistrarea video permite fixarea întregului proces de apariție a declarațiilor, pe când în procesul-verbal de audiere se fixează doar rezultatele finale. Chiar și tăcerea, în unele cazuri, are importanță pentru ofițerul de urmărire penală. Mai ales când este fixat limbajul corporal al persoanei audiate ca reacție la percepția vizuală a informației [10, p.157-162].

Cu ajutorul înregistrării audio putem fixa nu numai rezultatul final (totalizare), dar și întreaga desfășurare a audierii cu care mai apoi va aprecia legalitatea audierii. Creând senzația „prezenței în cadrul audierii”, reproducerea înregistrării audierii ne va permite să stabilim ce a declarat audiatul, dar și cum a declarat, ce întrebări i s-au adresat, formularea lor, ce procedee tactice a folosit ofițerul de urmărire penală sau procurorul și ce influență au avut ele asupra audiatului. La aceasta trebuie menționat că înregistrarea exclude erorile la întocmirea procesului-verbal și asigură plenitudinea și precizia fixării. Conținutul declarațiilor se păstrează în întregime, fără abrevieri și completări care sunt inevitabile la procesul-verbal clasic [12, p.196].

Totuși, legislația procesual-penală în vigoare nu stabilește un set de reguli clare de care trebuie să se conducă un ofițer de urmărire penală, procuror ș.a. la aplicarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video în cadrul realizării acțiunilor de urmărire penală, și deci această sarcină îi revine criminalisticii. Așadar pentru a asigura desfășurarea normală a acțiunii de urmărire penală și atingerea rezultatelor scontate, persoana responsabilă trebuie să se ghideze în mod principal de regulile impuse de tactica criminalistică.

În cazul în care ofițerul de urmărire penală a decis să aplice înregistrarea video el trebuie să îndeplinească un cumul de acțiuni,

of audio and video recordings of trial proceedings, and in this regard we will make a number of recommendations.

„The complexity of the hearing is not only due to the fact that the opponent of the prosecution officer is a person who, in some cases, does not want to tell the truth or who, in general, does not want to give statements. But also from the fact that in the statements submitted by the person, who cooperates and wants to communicate everything about what he knows, there may be errors and distortions, illusions and fictions that must be found out in time during the hearing and taken into account when assessing and using the statements” [9, p.97].

The Russian author Semenov V. claims that the application of video recording, as the most effective way of fixation, allows to preserve the semantic content, intonation, gesticulation, mimicry, emotional state of the listener. In some cases, video recording allows the entire process of the appearance of statements to be recorded, whereas only the final results are recorded in the minutes of the hearing. Even silence, in some cases, is important for the prosecution officer. Especially when the body language of the person heard is fixed as a reaction to the visual perception of the information [10, p.157-162].

With the help of the audio recording we can fix not only the final result (totalization), but also the entire course of the hearing with which we will later assess the legality of the hearing. By creating the feeling of „being present at the hearing”, playing back the recording of the hearing will allow us to establish what the auditee said, but also how he said it, what questions were put to him, how they were formulated, what tactical procedures the prosecuting officer or prosecutor used and what influence they had on the auditee. It should be noted here that the recording excludes errors in the drafting of the record and ensures the completeness and accuracy of the record. The content of the statements is preserved in its entirety, without abbreviations and additions which are unavoidable in the classical transcript [12, p.196].

However, the current criminal procedure legislation does not establish a set of

în funcție de etapa audierii:

1. luarea deciziei de aplicarea a mijloacelor tehnice de înregistrare video;

2. pregătirea către audiere:

- soluționarea problemei referitoare la participarea unui specialist în domeniul înregistrărilor video;

- elaborarea planului audierii, ținând cont de prevederile legii și de necesitățile urmării penale;

- pregătirea tehnicii, care constă în alegerea mijlocului tehnic optimal, ce ar permite soluționarea sarcinilor înaintate, a opticii, mijloacelor de iluminare, dispozitivului de reproducere. Pregătirea purtătorilor de informație de rezervă și altor accesorii;

- verificarea stării tehnice a mijloacelor, dispozitivelor. Efectuarea unei înregistrări de control; [18, p.122]

- pregătirea încăperii pentru efectuarea înregistrării video, pentru care este necesar de prevăzut să nu fie după posibilitate zgomot, sunet de telefon, deschideri de uși. Încăperea trebuie să fie bine iluminată;

- pregătirea locurilor pentru participanții la acțiunea de urmărire penală respectivă și instalarea camerei de înregistrat.

Înregistrarea video începe imediat după intrarea participanților în birou. Anunțând acestora despre acțiunea de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală comunică persoanei audiate că în cadrul audierii va fi aplicată înregistrarea video [12, p.198].

3. efectuarea audierii:

- conectarea tehnicii.

- mențiunile ofițerului de urmărire penală cu privire la efectuarea audierii – timpul, locul, cadrul legal etc.;

- prezentarea participanților;

- explicarea drepturilor și obligațiilor persoanelor participante;

- menționarea temeiului legal al aplicării înregistrării video și condițiilor înregistrării;

- menționarea despre întreruperile din timpul înregistrării, durata acestora, cauza. Referitor la cauza de întrerupere a înregistrării video, considerăm că ea trebuie să fie una impunătoare sau tactic argumentată: pentru schimbarea acumulatorului sau a purtătorului de informație, deplasarea dintr-un loc în

clear rules to be followed by a criminal investigation officer, prosecutor, etc. when applying technical means of audio and video recording in the context of criminal investigation actions, and therefore this task falls to forensic science. In order to ensure that the prosecution proceeds normally and achieves the desired results, the person in charge must therefore be guided primarily by the rules of forensic tactics.

If the prosecuting officer has decided to apply video recording, he must carry out a series of actions, depending on the stage of the hearing:

1. taking the decision to apply technical means of video recording;

2. preparing for the hearing:

- resolving the issue of the participation of a video recording specialist;

- drawing up the hearing plan, taking into account the provisions of the law and the needs of the prosecution;

- preparation of the technique, which consists of choosing the optimal technical means, which would allow to solve the tasks at hand, optics, lighting means, reproduction device. Preparation of backup information carriers and other accessories;

- checking the technical condition of the means, devices. Making a control recording; [18, p.122]

- Preparation of the room for video recording, for which it is necessary to ensure that there is no noise, telephone ringing, doors opening. The room must be well lit;

- preparation of seats for the participants in the prosecution in question and installation of the recording camera.

The video recording starts immediately after the participants enter the office. By informing them about the prosecution action, the prosecution officer informs the person being interviewed that the video recording will be applied during the hearing [12, p.198].

3. conducting the hearing:

- connecting the technique.

- the prosecution officer's notes on the conduct of the hearing - time, place, legal framework, etc.;

- introduction of the participants;

- explaining the rights and obligations

altul (în cazul verificării declarațiilor la locul infracțiunii), iar în timpul deplasării nu trebuie să se efectueze acțiuni ce au importanță pentru urmărirea penală [5, p.138].

4. documentarea acțiunii și încheierea aplicării mijloacelor tehnice:

- reluarea înregistrărilor efectuate, în condițiile art. 115 alin.(3) CPP;

- documentarea scrisă a acțiunii (întocmirea procesului-verbal de audiere, respectându-se condițiile impuse de art. 260 și art. 261 CPP);

- includerea, după caz, a obiecțiilor participanților la acțiune sau includerea mențiunii privind lipsa obiecțiilor;

- anexarea la procesul-verbal a schițelor, desenelor, mulajelor etc. dacă acestea au fost realizate pe parcursul audierii persoanei;

- împachetarea și sigilarea suportului informațional care conține înregistrarea audio și video a acțiunii, într-un plic separat, care va fi semnat de către participanții la acțiunea de audiere;

- aplicarea mențiunii în procesul-verbal de audiere privitoare la împachetarea și sigilarea suportului informațional, cu indicarea locului unde se păstrează, în cazurile în care acesta nu păstrat la dosar.

Aplicarea înregistrării video în cadrul audierii impune respectarea unor cerințe:

1. înregistrarea persoanelor participante la audiere (de exemplu, bănuț, învinut, parte vătămată, apărător, ofițer de urmărire penală etc.) în timpul prezentării lor, la etapa inițială, să se efectueze prin intermediul unui prim-plan;

2. înregistrarea audierii se efectuează astfel încât toți participanții la acțiunea de urmărire penală să fie permanent în cadru. Specialistul care efectuează înregistrarea video trebuie să reușească să înregistreze fiecare persoană, atât cea care adresează întrebările, cât și cea care răspunde, în plan general și în prim-plan;

3. în momentul când ofițerul de urmărire penală pune o întrebare persoanei audiate, se recomandă ca persoana audiată să fie filmată în prim-plan, în scopul înregistrării reacției la această întrebare (fixarea trăsăturilor feței, gesturilor, mimicii, pronunțării cuvintelor ș.a. [9, p. 33]).

of the participants;

- mentioning the legal basis for the video recording and the conditions of the recording;

- mention of interruptions during the recording, their duration, cause. Regarding the cause for interrupting the video recording, we consider that it must be a compelling or tactically reasoned one: for changing the battery or the information carrier, moving from one place to another (in case of verifying statements at the crime scene), and during the movement no actions that are important for the prosecution must be carried out [5, p.138].

4. documentation of the action and conclusion of the application of technical means:

- Replay of the recordings made, in accordance with 115th art. 3rd paragraph of CPC;

- written recordin of the action (drafting of the minutes of the hearing, respecting the conditions imposed by 260th and 261st art. of CPC);

- inclusion, where appropriate, of the objections of the participants in the action or inclusion of a mention of the absence of objections;

- annexing to the report sketches, drawings, mouldings, etc. if they were made during the person's hearing;

- packing and sealing the information support containing the audio and video recording of the hearing in a separate envelope to be signed by the participants in the hearing;

- the packing and sealing of the information support, indicating where it is kept, in cases where it is not kept on file.

The application of video recording at the hearing has certain requirements:

1. the recording of the persons participating in the hearing (e.g. suspect, accused, injured party, defence counsel, prosecuting officer, etc.) during their presentation at the initial stage should be done by means of a foreground;

2. the recording of the hearing is made in such a way that all participants in the prosecution are permanently in the frame. The video recording specialist must be able to re-

4. Vocea persoanei care efectuează înregistrarea video trebuie să fie liniștită și fermă. Este necesar de a exclude din fraze și propoziții, cuvintele suplimentare „măi”, „băi”. Întrebările trebuie adresate clar și pe scurt, discutând cu respect față de persoana care participă la acțiunea de urmărire penală, răspunsurile trebuie ascultate cu atenție [16, p. 112].

Totodată, pot fi utilizate în același timp mai multe camera de înregistrare audio și video. În aceste situații, camerele ar trebui să fie fixe și să aibă câteva poziții presetate pentru rotire panoramică, înclinare și distanța focală; una dintre pozițiile posibile trebuie presetată ca preferință. Aceasta permite persoanei care operează echipamentul să modifice punctele vizualizate fără cea mai mică întrerupere a procedurilor instanței. Deschiderea unghiului camerelor de focalizare ar trebui să fi e suficient de mare pentru a garanta faptul că fața, umerii și partea superioară a corpului participanților sunt vizibile în mod clar. Ar trebui ca toți participanții să se poată mișca și întoarce către alte persoane într-un spațiu de 80 × 80 cm fără a dispărea din cadru [7, p.19].

În cazul în care înscrierea declarațiilor în procesul-verbal se efectuează nu concomitent cu audierea, însă numai după ce ofițerul de urmărire penală a ascultat relatarea liberă, a adresat întrebările de detaliu (de tipul: de concretizare, verificare, precizare, completare etc.), pe timpul întocmirii procesului-verbal în înregistrare este necesar de efectuat o pauză („Timpul... Înregistrarea video se întrerupe pentru înscrierea declarațiilor în procesul-verbal. Timpul... Înregistrarea video a fost reluată.”) [17p. 112].

„La folosirea mijloacelor de înregistrare audio și video trebuie respectate anumite condiții ce asigură legalitatea administrării lor ca mijloc de probă, acestea fiind:

- respectarea cu strictețe a prevederilor legale și a regulilor criminalistice de aplicare a lor;
- procesul-verbal de audiere trebuie să conțină referiri exacte, amănunțite și explicații cu privire la toate înregistrările făcute și la condițiile exacte în care au fost realizate;
- cu toată perfecțiunea lor tehnică, mijloacele de înregistrare nu pot servi pe deplin

cord each person, both the questioner and the respondent, in close-up and close-up;

3. when the prosecution officer asks a question to the person being questioned, it is recommended that the person being questioned be filmed in close-up in order to record the reaction to the question (facial features, gestures, facial expressions, pronunciation of words, etc. [13, p. 33]).

4. The voice of the person making the video recording should be quiet and steady. Questions should be asked clearly and briefly, speaking respectfully to the person participating in the prosecution, answers should be listened to carefully [16, p. 112].

At the same time, several audio and video recording cameras can be used at the same time. In these situations, the cameras should be fixed and have several preset positions for pan, tilt and focal length; one of the possible positions should be preset as a preference. This allows the person operating the equipment to change the points viewed without the slightest interruption to the court proceedings. The angle of the focusing cameras should be wide enough to ensure that the face, shoulders and upper body of the participants are clearly visible. It should be possible for all participants to move and turn towards other people within an 80 × 80 cm space without disappearing from the frame [7, p.19].

If the transcription of statements is not made at the same time as the hearing, but only after the prosecution officer has listened to the free account, asked questions of detail (such as: clarification, verification, clarification, completion, etc.), a pause must be taken during the transcription of the record („Time... The video recording is interrupted for the transcription of statements. The time... The video recording is resumed.”) [17, p. 112].

„When using audio and video recordings, certain conditions must be observed to ensure the legality of their administration as evidence, namely:

- strict compliance with the legal provisions and the forensic rules for their application;
- the report of the hearing must contain precise, detailed and explained references to

la stabilirea adevărului decât în condițiile de folosire a rezultatelor cu maxima competență și obiectivitate”[15, p.67].

Totodată, legislația procesual penală prevede anumite particularități, pe care persoana responsabilă de realizarea audierii trebuie să se ghideze la audierea bănuitului/învinuitului, astfel aceasta trebuie să se conducă de următoarele:

a) îl informează despre înregistrarea declarațiilor prin mijloace audio și video în condițiile art. 115 CPP al RM;

b) îl identifică prin nume, prenume, patronimic, prin data, luna, anul și locul nașterii, precizează cetățenia, studiile, situația militară, situația familială și persoanele pe care le are la întreținere, ocupația, domiciliul, precizează dacă acesta posedă limba în care se desfășoară procesul, dacă suferă de dezabilitate, dacă dispune de titluri speciale, grade de calificare și distincții de stat, precum și altă informație necesară pentru identificarea persoanei lui în cauza respectivă;

c) îi explică esența bănuirii, învinuirii și dreptul la tăcere și de a nu depune mărturii în defavoarea sa;

d) îl întreabă dacă acesta acceptă să depună declarații asupra bănuirii sau învinuirii care i se incriminează. În cazul în care bănuitul, învinuitul refuză să depună declarații, se face o mențiune în acest sens în procesul-verbal al audierii și acțiunea procesuală se încheie.

e) dacă bănuitul, învinuitul acceptă să depună declarații, persoana care efectuează audierea îl întreabă dacă recunoaște bănuiala sau învinuirea ce i se incriminează

f) propune de a oferi în scris explicații asupra acesteia, iar dacă bănuitul, învinuitul nu poate scrie sau refuză să scrie personal declarația, acest fapt se consemnează în procesul-verbal de către persoana care efectuează audierea.

g) reproducerea parțial sau totală a înregistrării audio și video, la finalizarea audierii [4, art. 104 alin.(2)].

Legea mai prevede drept condiție obligatorie că audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului nu poate începe cu citirea sau reamintirea declarațiilor pe care acesta le-a depus anterior. Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate prezenta sau citi o declarație scrisă

all the recordings made and the exact conditions under which they were made;

• for all their technical perfection, the means of recording can only be of full use in establishing the truth if the results are used with the greatest competence and objectivity”[15, p.67].

At the same time, the criminal procedure legislation provides for certain particularities, which the person in charge of conducting the hearing must be guided by when hearing the suspect/defendant, so he/she must be guided by the following:

a) inform him/her about the recording of statements by audio and video means under the conditions of 115th article of CPC of the RM;

b) identify him/her by name, surname, patronymic, date, month, year and place of birth, specify his/her nationality, education, military status, family status and dependants, occupation, domicile, specify whether he/she speaks the language of the trial, whether he/she suffers from disability, whether he/she has special titles, qualification degrees and state distinctions, as well as any other information necessary to identify the person in the case;

c) explain to him the substance of the suspicion, the accusation and the right to remain silent and not to testify against him;

d) ask him whether he agrees to give evidence on the suspicion or accusation against him. If the suspected or accused person refuses to testify, a note to that effect shall be made in the minutes of the hearing and the proceedings shall be terminated;

e) if the suspected or accused person agrees to testify, the person conducting the hearing shall ask him or her whether he or she admits the suspicion or charge against him or her;

f) offer to provide a written explanation for it, and if the suspect or accused person is unable or refuses to write the statement in person, this fact shall be recorded in the minutes by the person conducting the hearing.

g) partial or total reproduction of the audio and video recording at the end of the hearing [4, 104th art. 2nd paragraph].

The law also stipulates as a mandato-

mai înainte, însă poate utiliza notele sale asupra amănuntelor greu de memorizat. [4, art. 104 alin.(3)].

În cazurile de audiere a persoanelor în calitate de martor în cadrul procesului penal, persoanele responsabile de audiere se vor conduce de următoarele particularități, prevăzute de Codul de procedură penală, care urmează să fie reflectate și în înregistrările video:

a) informarea martorului, înainte de începerea audierii, de către persoana responsabilă, despre realizarea înregistrării declarațiilor prin mijloace audio și video în condițiile art. 115 CPP;

b) stabilirea identității martorului (numele, prenumele, domiciliul etc.);

c) explicarea drepturilor și obligațiilor prevăzute în art.90 și prevenirea asupra răspunderii ce o poartă în caz de refuz de a depune declarații, precum și pentru declarații mincinoase, făcute cu bună știință și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal al audierii;

d) întrebarea martorului dacă este soț sau rudă apropiată cu vreuna din părți și în ce relații se află cu părțile. În cazul în care se dovedește a fi soț sau rudă apropiată a bănuțitului, învinutului, inculpatului, martorului i se explică dreptul de a tăcea și este întreat dacă acceptă să facă declarații;

e) aducerea la cunoștință a obiectului cauzei și propunerea de a declara despre faptele și circumstanțele pe care le cunoaște și care se referă la cauză (aceasta reprezintă etapa relatării libere a audierii);

f) adresarea întrebărilor cu privire la faptele și circumstanțele care trebuie constatate în cauză, precum și în ce mod a luat cunoștință de cele declarate. Aceasta etapă presupune înaintarea de către persoana responsabilă de audiere a unui set de întrebări sau neclarități asupra celor declarate de către martor, fiind incluse în procesul-verbal cu adevărea fiecărui răspuns la întrebare prin semnătură;

g) aducerea la cunoștință a dreptului de a lua cunoștință (vizualiza) înregistrările audio și video a acțiunii;

h) reproducerea parțială sau totală a înregistrării, cu consemnarea acestui fapt în

ry condition that the hearing of the suspect, accused or defendant may not begin with the reading or rehearing of statements he/she has previously made. The suspect, accused or defendant may not present or read a written statement beforehand, but may use his notes on details that are difficult to memorise. [4, 104th art. 3rd paragraph].

In cases of hearing persons as witnesses in criminal proceedings, the persons responsible for the hearing shall be guided by the following particularities, provided for by the Criminal Procedural Code, which shall also be reflected in the video recordings:

a) informing the witness, before the beginning of the hearing, by the person in charge, about the making of the recording of the statements by audio and video means under the conditions of 115th article of the CPC;

b) establishing the identity of the witness (name, surname, address, etc.);

c) explanation of the rights and obligations provided for in 90th article and prevention of liability in case of refusal to make statements, as well as for false statements made with good knowledge, and this shall be mentioned in the minutes of the hearing;

d) questioning the witness as to whether he is the spouse or close relative of any of the parties and as to his relationship to the parties. If the witness is found to be the spouse or close relative of the suspect, accused or defendant, the right to remain silent shall be explained and the witness shall be asked whether he or she agrees to make statements;

e) the subject matter of the case is made known and the witness is asked to testify about the facts and circumstances known to him or her which relate to the case (this is the free account stage of the hearing);

f) asking questions about the facts and circumstances to be ascertained in the case, and how he became aware of the facts and circumstances stated. This stage entails the submission by the person in charge of the hearing of a set of questions or doubts on what the witness has stated, which are included in the report with the certification of each answer to the question by signature;

g) the right to be informed of the right

procesul-verbal;

Totodată, art. 115 alin.(2) a Codului de procedură penală stabilește că nu se admite înregistrarea audio și video a unei părți din audiere, precum și repetarea specială pentru înregistrare audio și video a declarațiilor deja făcute. În mod subsecvent, alin.(6) al aceluiași articol stabilește o excepție conform căreia, în cazul în care, din motive tehnice sau din alte motive, înregistrarea video nu este posibilă, despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal al audierii, cu indicarea cauzei imposibilității de înregistrare video a audierii. În acest caz, audierea se desfășoară cu aplicarea înregistrării audio. Considerăm că această derogare de la regula principală nu este susceptibilă de a îmbunătăți situația, pentru că în continuare urmează să fie întâlnite acel set de impedimente descrise anterior în prezenta lucrare.

În final dorim să venim cu propriile păreri referitoare la modificările operate la Codul de procedură penală prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în partea ce ține de introducerea obligativității de înregistrare a declarațiilor cu mijloace audio și video. Astfel, considerăm că legiuitorul a urmărit scopuri nobile, printre care s-ar enumera posibilitatea de a „revedea/reasculta” declarațiile, reducerea semnificativă sau chiar totală a situațiilor în care persoanele își schimbau declarațiile sau invocau că declarațiile incluse în procesul-verbal nu le aparțin, reducerea cazurilor de înaintare a plângerilor calomnioase privind aplicarea torturii sau a relelor tratamente în cadrul acțiunilor de audiere etc., însă aceste schimbări s-au dovedit a fi mai mult nechiezuitoare, în sensul că acestea generează un șir de neclarități și chiar greutăți. Opinia noastră este că aceste modificări ar putea fi benefice, însă la o etapă ulterioară, atunci când nu vor mai exista probleme de ordin logistic și tehnic în cadrul organelor de aplicare a normelor de drept, și atunci când se va pune un accent mai mare pe aplicarea acestor mijloace, cu realizarea anumitor cursuri de instruire specializate, desfășurate special pentru funcționari precum ofițeri de urmărire penală, procurori etc., cei care nu au avut atribuții funcționale directe de aplicare a mijloacelor tehnice până la această etapă. La fel, ar fi o soluție regle-

to view audio and video recordings of the action;

h) partial or total reproduction of the recording, with this fact being recorded in the report;

At the same time, 115th article 2nd paragraph of the Criminal Procedural Code establishes that the audio and video recording of a part of the hearing, as well as the special repetition for audio and video recording of statements already made, is not allowed. Subsequently, 6th paragraph of the same article establishes an exception according to which, if for technical or other reasons video recording is not possible, this shall be mentioned in the minutes of the hearing, indicating the reason for the impossibility of video recording the hearing. In this case, the hearing shall be conducted with the audio recording. We consider that this derogation from the main rule is not likely to improve the situation, because the set of impediments described earlier in this paper will still be encountered.

Finally, we would like to give our own opinions on the amendments made to the Code of Criminal Procedure by Law no.245 from 31.07.2023, in the part concerning the introduction of the obligation to record statements with audio and video means. Thus, we believe that the legislator aimed at some noble goals, including the possibility of „re-viewing/recalling” statements, a significant or even total reduction in the number of cases in which persons changed their statements or claimed that the statements included in the minutes did not belong to them, a reduction in the number of cases of filing defamatory complaints about torture or mistreatment during hearings, etc., but these changes have proved to be rather misguided, in the sense that they generate a number of uncertainties and even difficulties. Our view is that these changes could be beneficial, but at a later stage, when there are no longer logistical and technical problems within law enforcement bodies, and when there is a greater emphasis on the application of these means, with certain specialised training courses being carried out specifically for officials such as prosecution officers, prosecutors, etc., who have not had direct functional responsibility for ap-

mentarea excepției de aplicare a înregistrării video și audio la audiere.

CONCLUZII.

Studiul asupra aspectelor teoretice și practice privind înregistrarea audio și video a audierii în cadrul procesului penal în Republica Moldova relevă o serie de provocări și dileme cu care se confruntă funcționarii publici care urmează să aplice aceste mijloace tehnice. Analiza detaliată a legislației relevante și a practicilor curente evidențiază că, în ciuda avantajelor evidente ale utilizării înregistrărilor audio și video a audierilor în procesul penal, există dificultăți semnificative în punerea lor în aplicare. Una dintre principalele probleme fiind în insuficiențele de ordin tehnic, care afectează nemijlocit capacitatea persoanelor responsabile de a aplica eficient înregistrările audio și video. Aceste obstacole tehnice generează întârzieri și deci drept consecință perturbări ale cursului normal a procesului, cauzate uneori și de incapacitatea de a utiliza înregistrările în mod corespunzător. În plus, se constată că modificările aduse recent Codului de procedură penală în vederea aplicării înregistrărilor audio și video în procesul penal presupun și noi provocări. Impedimentele de ordin tactic, cum ar fi rezistența părților implicate și a martorilor față de această tehnologie relativă nouă din punct de vedere legislativ, precum și temerile privind protecția datelor personale și confidențialitatea, aduc la suprafață dificultăți semnificative în implementarea acestor modificări. În contextul imposibilităților tehnice actuale și a inoportunității modificărilor legislative propuse, este esențial să se abordeze aceste probleme într-un mod ponderat și pragmatic. Soluțiile ar trebui să vizeze nu numai îmbunătățirea infrastructurii tehnologice, ci și instruirea personalului din cadrul organelor de forță pentru ca aceștia să poată aplica corect mijloacele tehnice de înregistrare audio și video.

În concluzie, deși există provocări semnificative în implementarea înregistrărilor audio și video în procesul penal din Republica Moldova, o abordare echilibrată, care ia în considerare atât aspectele tehnice, cât și cele legislative și umane, poate contribui la o

plying the technical means up to this stage. Similarly, it would be a solution to regulate the exception of the application of video and audio recording at the hearing.

CONCLUSION.

The study on the theoretical and practical aspects of audio and video recording of hearings in criminal proceedings in the Republic of Moldova reveals a number of challenges and difficulties faced by public officials who are to apply these technical means. A detailed analysis of the relevant legislation and current practices highlights that, despite the obvious advantages of using audio and video recording of hearings in criminal proceedings, there are significant difficulties in their implementation. One of the main problems lies in technical deficiencies, which directly affect the ability of those responsible to apply audio and video recordings effectively. These technical obstacles lead to delays and therefore to disruptions in the normal course of the trial, sometimes caused by the inability to use the recordings properly. In addition, it is noted that recent amendments to the Criminal Procedural Code with a view to the application of audio and video recordings in criminal proceedings also present new challenges. Tactical impediments, such as resistance from involved parties and witnesses to this relatively new technology from a legislative point of view, as well as concerns about the protection of personal data and privacy, bring to the surface significant difficulties in implementing these changes. Given the current technical impossibilities and the untimeliness of the proposed legislative changes, it is essential to address these issues in a considered and pragmatic way. Solutions should not only be aimed at improving the technological infrastructure, but also at training law enforcement personnel in the correct application of technical means of audio and video recording.

In conclusion, although there are significant challenges in the implementation of audio and video recording in criminal proceedings in the Republic of Moldova, a balanced approach, taking into account both technical, legislative and human aspects, can contribute

evoluție pozitivă în acest domeniu. Este imperativ ca deciziile luate să fie fundamentate pe o analiză cuprinzătoare a contextului specific național și să fie orientate către asigurarea unei justiții penale echitabile și eficiente.

Considerăm drept oportune deci, modificarea și completarea art. 115 din Codul de procedură penală, după cum urmează:

(1) La audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, a martorilor în alte condiții decât cele prevăzute la art. 110¹, *la necesitate*, se aplică de către organul de urmărire penală ori instanța, înregistrări audio și video. Despre aplicarea înregistrărilor audio și video se comunică persoanei care urmează să fie audiată înainte de începerea audierii.

(1¹) Necesitatea audierii persoanelor menționate la alin.(1) va fi evaluată de către persoana responsabilă care realizează acțiunea procesuală, luându-se în calcul circumstanțele cauzei precum personalitatea persoanei ce urmează a fi audiate, complexitatea cauzei, posibilitatea dispariției sau sustragerii acesteia de la proces sau altele.

to a positive development in this area. It is imperative that decisions taken are based on a comprehensive analysis of the specific national context and are oriented towards ensuring fair and efficient criminal justice.

We therefore consider it appropriate to modify and complete 115th article of the Criminal Procedural Code as follows:

(1) When hearing the suspect, the accused, the defendant, the injured party, the witnesses under conditions other than those provided for in Article 110¹, *if necessary*, audio and video recordings shall be applied by the prosecution body or the court. The person to be heard shall be informed about the application of audio and video recordings before the hearing begins.

(1¹) The necessity of hearing the persons referred to in 1st paragraph shall be assessed by the responsible person conducting the proceedings, taking into account the circumstances of the case such as the personality of the person to be heard, the complexity of the case, the possibility of his or her disappearance or evasion from the proceedings or others.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Bejenari M. *Audierea – acțiune de tactică criminalistică în procesul penal*. În: Tezele celei de-a 73-a conferință științifică a studenților UASM, Chișinău, 2020. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_stud_73_UASM_2020.pdf (accesat la 14.12.2023)
2. Ciaglic T. *Studiu privind examinarea oportunității utilizării mijloacelor tehnice moderne în procesul de a audiere a martorilor*. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Studiu.pdf (accesat la 14.12.2023)
3. Ciopraga A., *Criminalistica*. Tratat de tactică, Editura Gama, Iași, 1996.
4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.248-251.
5. Constantin R., Andronache A. Aplicarea mijloacelor tehnice audio-video la audierea persoanei. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, nr.12, Chișinău, 2020.
6. Decizia CCR nr. 749/2016 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 110 alin. (5) și a celor ale art. 123 alin. (2) din Codul de procedură penală, În Monitorul Oficial al României cu numărul 189 din 16 martie 2017.
7. Ghid privind utilizarea videoconferințelor în cadrul procedurilor transfrontaliere. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/30597/qc3012963roc.pdf> (accesat la 14.12.2023)
8. Hotărârea CtEDO Al-Khawaja și Tahery c. Marii Britanii, Nr. 26766/05 și 2228/06, §§ 118-165, din 15.12.2011.
9. Mateuț Gh. În legătură cu noua reglementare privind înregistrarea audio sau video în probațiunea penală. //În: Dreptul, nr. 8. București, 1998,
10. Семенов В. Технические средства фик-

- сацией содержания и результатов следственных действий. În: Вестник ОГУ № 3, март.
11. Notă Informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative. Legea nr.245 din 31.07.2023.
 12. Osoianu T., Otavciuc D., Odagiu I., Rusnac C. *Tactica Acțiunilor de urmărire penală*. Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020.
 13. Rusnac C., Înregistrarea audio și video a audierii. În: „CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ AL REPUBLICII MOLDOVA – 20 DE ANI DE LA INTRAREA ÎN VIGOARE”, Materialele conferinței științifico națională, 09 noiembrie 2023, Chișinău.2023.
 14. Белкин Р.С., Тактика допроса / в кн.: Лившиц Е., Белкин Р.С., Тактика следственных действий, Москва, 1997.
 15. Быховский И.Е. Процессуальные и тактические вопросы системы следственных действий. Автореферат докторской диссертации. Москва, 1976.
 16. Газизов В.А., Филиппов С.А. Видеозапись и ее использование при производстве следственных действий. Москва, 1997
 17. Розенблит С.Я. Возможности использования звукозаписи при производстве следственных и судебных действий. Вопросы криминалистики. Москва, 1984.
 18. Odagiu I., Andronache A., *Particularitățile audierii subiecților procesului penal*, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,2013.

Despre autori:

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef, Catedra „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: navrucnd1@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-8122-7711

Laurențiu SCOBICI,
student,
Facultatea Drept, Administrație,
Ordine și Securitate Publică,
Academia Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: scobicilaur@gmail.com
ORCID ID: 0009-0002-9814-3546

About authors:

Constantin RUSNAC,
PhD, associate professor,
Head of the Chair of „Criminal Procedure,
Forensics and Information Security”,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: navrucnd1@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-8122-7711

Laurențiu SCOBICI,
student of the Faculty of Law, Administration,
Order and Public Security,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: scobicilaur@gmail.com,
ORCID ID: 0009-0002-9814-3546